

عنوان: تجربیات و توصیه‌های بین‌المللی در مورد تزریق دوز سوم (بوستر) واکسن کووید-۱۹ (با تأکید بر بررسی شواهد تجویز بوستر در کارکنان سلامتی) چیست؟

پیام اصلی

- با توجه به کاهش ایمنی بعد از گذشت زمان از تزریق دو دوز واکسن کووید-۱۹، تزریق دوز سوم (بوستر) در برخی از کشورها در حال اجرا است و کارکنان سلامت نیز به عنوان یکی از گروه‌های اولویت‌دار برای تزریق بوستر در نظر گرفته شده‌اند اما شروع دوز سوم برای گروه کارکنان سلامت به عنوان اولین گروه دریافت‌کننده بوستر در مطالعات یافت نشد؛
- سازمان جهانی بهداشت توصیه نموده که بهتر است اولویت با واکسیناسیون افرادی باشد که هنوز هیچ واکسنی دریافت نکرده‌اند تا تزریق دوز بوستر؛
- در مورد این‌که تزریق دوز سوم دقیقاً چقدر می‌تواند از ابتلا و مرگومیر ناشی از کووید-۱۹ جلوگیری کند مطالعات در حال اجرا است. در برخی از این مطالعات، واکسن‌های اصلی تزریق شده در کشور (اسپوتنیک، استرازنکا و سینوفارم) در حال بررسی هستند. هنوز نتایج نهایی این مطالعات منتشر نشده است اما نتایج اولیه رضایتبخش بوده است؛
- در مورد انجام واکسیناسیون به صورت ترکیبی به معنای تزریق دوز بوستر با واکسنی متفاوت با دو دوز اول نیز مطالعات در حال انجام است. در این مورد نیز نتایج نهایی هنوز منتشر نشده است و براساس نتایج اولیه به‌نظر می‌رسد که منعی برای تزریق واکسن ترکیبی نباشد.

به سفارش معاونت تحقیقات و فناوری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

گزاره برگ پیش رو، مرور سریع مطالعات موجود است که توسط موسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران تهیه شده است و دستورالعمل تخصصی نیست، لذا در استفاده از مطالب این گزاره برگ این موضوع مدنظر قرار گیرد.

مقدمه

ایمنی ایجاد شده به دنبال تزریق دو دوز واکسن کووید-۱۹ نشان داده شده است که در تمام انواع واکسن‌ها، بعد از مدتی کاهش پیدا می‌کند. به همین دلیل تزریق دوز سوم یا بوستر به عنوان یک راه حل برای این مشکل پیشنهاد شده است. در کشور ما نیز براساس برنامه‌ریزی‌های انجام شده قرار بر این است که کارکنان سلامت، دوز سوم یا بوستر واکسن کووید-۱۹ را دریافت کنند. با توجه به اینکه براساس پروتکل کشوری، واکسیناسیون کووید-۱۹ اغلب این افراد یکی از سه نوع واکسن اسپوتنیک، استرازنکا، و یا سینوفارم بوده است، برخی از سؤالات مهم در این زمینه این است که چه شواهدی برای دوز بوستر این واکسن‌ها وجود دارد؟ تجربیات و توصیه‌های بین‌المللی در این مورد چیست؟ و این‌که آیا می‌توان واکسیناسیون دوز بوستر را با واکسنی متفاوت با دو دوز اول انجام داد؟ هدف از این گزاره‌برگ بررسی مستندات موجود برای پاسخ به این پرسش‌ها می‌باشد.

ارزیابی مطالعات و شواهد

سازمان جهانی بهداشت در تاریخ ۴ اگوست ۲۰۲۱ توصیه نموده است که تزریق دوز سوم برای کسانی که به دلیل تزریق دو دوز واکسن در برابر بیماری شدید محافظت شده‌اند، می‌تواند باعث هدر رفتن منابع شود و به همین دلیل چندان منطقی نیست و اولویت باید بر انجام واکسیناسیون برای افرادی باشد که تاکنون هیچ واکسنی دریافت نکرده‌اند (۱). مرکز کنترل و پیشگیری از بیماری‌های کشور آمریکا در آخرین بیانیه خود در تاریخ ۱۸ اگوست ۲۰۲۱، با توجه به شواهد موجود، تا این لحظه دوز سوم واکسن‌های بر پایه mRNA (واکسن فایزر و مدرنا) برای افراد با ضعف ایمنی متوسط تا شدید را توصیه کرده است. اما در مورد سایر واکسن‌ها چیزی ذکر نشده است. همچنین به‌طور واضح بیان نموده است که دوز بوستر برای سایر گروه‌ها توصیه نمی‌شود (۲).

تاکنون کشورهای مختلفی در دنیا شامل آلمان، فرانسه، انگلستان، اوروگوئه، کوبا، کامبوج، روسیه و ... در گروه‌های آسیب‌پذیر، دارای نقص ایمنی و سالمندان دوز بوستر را شروع کرده‌اند که گزارش‌های آن در اخبار و مستندات مشاهده می‌شود و در حال حاضر، مطالعات مختلفی در دنیا برای بررسی تأثیر دوز سوم در کاهش میزان ابتلا و مرگومیر در حال انجام است که در برخی از این مطالعات، واکسن‌های اسپوتنیک، استرازنکا، و سینوفارم مورد بررسی قرار گرفته‌اند. همچنین ترکیب واکسن‌ها به صورت تزریق دوز بوستر با واکسنی متفاوت با دو دوز اول که Mix & Match (M&M) نامیده می‌شود در جریان است (۳-۷). در کشورهایی مانند ترکیه، تایلند و انگلستان کارکنان سلامت به عنوان یکی از گروه‌های اولویت‌دار برای تزریق بوستر در نظر گرفته شده‌اند (۳ و ۶).

شروع استفاده از دوز بوستر به دلیل پیدایش سوش دلتا در کشورها قوت گرفته است و این سوش باعث شده است که برای افزایش ایمنی، به گروه‌های آسیب‌پذیری که در ابتدای شروع واکسیناسیون واکسینه شده بودند، دوز سوم تزریق شود.

تا این تاریخ (۲۱ اگوست ۲۰۲۱)، در دنیا بیش از ۱۱ میلیون نفر دوز بوستر واکسن را دریافت کرده‌اند (۱۰). با این‌که هنوز نتایج نهایی این مطالعات منتشر نشده است اما گزارش‌ها از نتایج اولیه حاکی از تأثیر دوز بوستر بر کاهش ابتلا و مرگومیر بوده است.

در مورد دو واکسن فایزر و مدرنا برآورد می‌شود که بعد از ۸ ماه از دریافت واکسن، کم شدن آنتی‌بادی‌ها رخ می‌دهد و در کشور آمریکا بعد از ۸ ماه از تزریق اول توصیه به تزریق بوستر شده است. البته هنوز برای واکسن‌های در حال استفاده در کشور شواهدی در این زمینه وجود ندارد. با این حال، از آنجایی که کمتر از ۸ ماه از انجام واکسیناسیون در اغلب کارکنان سلامت می‌گذرد، به‌نظر می‌رسد که برای تزریق دوز بوستر در این افراد زود باشد.

در مورد واکسیناسیون ترکیبی نیز مشکل عمده‌ای گزارش نشده است و حتی برخی پیشنهاد کرده‌اند که در این نوع واکسیناسیون ایمنی بهتر و عوارض کمتر مشاهده شده است (۱۱). هر چند هنوز مطالعات اندک هستند و نیز در اغلب مطالعات، واکسن اولیه یا بوستر از نوع فایزر و یا مدرنا بوده است. تقریباً در هیچ کدام از مطالعات مورد بررسی که به تجویز بوستر توصیه کرده‌اند، توصیه به شروع دوز بوستر با واکسیناسیون کارکنان سلامت نشده است و شروع دوز بوستر با وجود توصیه به مؤثر بودن آن، در گروه‌های آسیب‌پذیر مانند سالمندان، افراد دارای بیماری زمینه‌ای و ... شده است.

1. CDC

نتیجه‌گیری

با توجه به اقدامات کشورها به نظر می‌رسد که به دلیل پیدایش سوش دلتا و کاهش ایمنی بعد از تزریق دو دوز واکسن کووید-۱۹، تزریق دوز سوم (بوستر) واکسن به ویژه در گروه‌های پرخطر اقدامی مناسب باشد. مطالعات در این زمینه در حال انجام هستند و هنوز شواهد در مورد سه واکسن اصلی استفاده شده در کشور (اسپوتنیک، استرازنکا، و سینوفارم) اندک است هر چند گزارش‌های اولیه رضایتبخش بوده است.

با این‌که تاکنون منعی برای انجام واکسیناسیون ترکیبی گزارش نشده است اما از آنجایی که شواهد در این زمینه هنوز کافی نیست، بهتر است تا منتشر شدن شواهد بیشتر، اینکار با احتیاط صورت بگیرد و دوز بوستر مشابه با دو دوز اولیه تزریق شود. همچنین توصیه به شروع دوز سوم برای گروه کارکنان سلامت به عنوان اولین گروه دریافت‌کننده بوستر در مطالعات یافت نشد.

در نهایت مهمترین نکته که سازمان جهانی بهداشت نیز بر آن تأکید داشته است توصیه به واکسینه کردن جمعیت برای دریافت دوز اول واکسن می‌باشد و لازم است در کشورهایی مانند ایران که هنوز نسبت بالایی از جمعیت موفق به دریافت نوبت اول واکسن نشده‌اند، در هنگام تصمیم‌گیری برای دوز بوستر (برای هر گروهی) این موضوع را مدنظر قرار دهند.

منابع

- https://www.nature.com/articles/d41586-021-02109-1
- https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/vaccines/recommendations/immuno.html
- https://www.reuters.com/world/middle-east/turkey-offering-extra-pfizer-shots-those-wanting-travel-2021-08-16/
- https://riotimesonline.com/brazil-news/covid-19/starting-today-those-vaccinated-with-coronavac-in-uruguay-will-receive-a-booster-dose-from-pfizer/
- https://www.reuters.com/world/asia-pacific/cambodia-starts-vaccine-booster-drive-shore-up-covid-19-defence-2021-08-12/
- https://www.hhs.gov/about/news/2021/08/18/joint-statement-hhs-public-health-and-medical-experts-covid-19-booster-shots.html
- https://www.thetimes.co.uk/article/experts-will-delay-covid-vaccine-boosters-decision-nj8fpvdxp
- https://www.livemint.com/science/health/trial-results-of-sputnik-v-azstrazneca-booster-dose-expected-this-week-report-11628125600964.html
- https://www.reuters.com/business/healthcare-pharmaceuticals/moscow-begins-booster-vaccine-campaign-russias-covid-19-cases-surge-2021-07-01/
- https://ourworldindata.org/explorers/coronavirus-data-explorer?zoomToSelection=true&facet=none&pickerSort=asc&pickerMetric=location&Metric=Vaccine+booster+doses&Interval=7-day+rolling+average&Relative+to+Population=false&Align+outbreaks=false&country=-OWID_WRL
- https://www.independent.ie/world-news/coronavirus/green-light-for-mixing-of-covid-19-vaccines-paves-way-for-winter-booster-campaign-40761003.html

